

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Programma Modernisering Omgevingsveiligheid, deel 3

Inleiding

Programma Modernisering Omgevingsveiligheid

Nederland is dichtbevolkt. In ons land is de ruimte voor wonen, werken en recreëren schaars. In onze leefomgeving komen veel functies samen. Zorg over veiligheid in de omgeving van risicobronnen is dus belangrijk. Daarom heeft de overheid regels en kaders voor bijvoorbeeld het veilig omgaan met gevaarlijke stoffen. Om deze regels en kaders nog eenvoudiger, beter en veiliger te maken, werkt het Rijk samen met provincies, gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's, burgers en ondernemers. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt in het programma 'Modernisering omgevingsveiligheid' aan de invulling van nieuw beleid over externe veiligheid. Het nieuwe beleid wordt grotendeels in 2018 in de Omgevingswet opgenomen.

Deskundigen aan het woord

Bij de ontwikkeling van nieuw veiligheidsbeleid is de mening van deskundigen 'uit het veld' belangrijk. Praktische kennis is op deze manier verweven met de ontwikkeling van nieuw beleid over omgevingsveiligheid. Maar tegen welke dingen lopen de inhoudelijk betrokkenen eigenlijk in de dagelijkse praktijk aan? Welke mooie dingen gebeuren er in het land en welke kansen en risico's zien zij? Tijd om de deskundigen aan het woord te laten. Lees de interviews met een directeur van een omgevingsdienst, een directeur van het RIVM, een brandweerplanoloog, een bewoner, een wethouder en een manager bij Primagaz

Meer informatie over het programma vind je [online](#).

Dit is de derde serie interviews met deskundigen. In 2015 verscheen de [eerste reeks gesprekken](#) met professionals over het programma Modernisering Omgevingsveiligheid. In april 2016 is [een tweede reeks](#) verschenen.

Meer informatie, vragen of opmerkingen? Mail naar omgevingsveiligheid@minienm.nl

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Deskundigen aan het woord

*Mary-Ann
Schreurs*

Peter Bals

Aukje Hassoldt

Gerrit Maas

Bert Pannekeet

Eldert Bruinink

A portrait of Peter Bals, a middle-aged man with a grey beard and mustache, wearing a light blue shirt. The image is split vertically: the left side shows the original photo, and the right side is a blue-tinted version of the same photo. Text is overlaid on the blue-tinted portion.

Brandweerplanoloog

Peter Bals

"Koppel ruimtelijke
ontwikkelingen en
veiligheid aan elkaar"

“Toen ik in 2009 bij de brandweer kwam werken, merkte ik dat ruimtelijke ontwikkelingen en veiligheid met de ruggen tegen elkaar stonden. In mijn studie geografie/planologie heb ik bijvoorbeeld nooit een college over veiligheid gehad. Wel over water en milieu. En dat is nog steeds zo. Ik heb toen zelf een gastcollege voor de Universiteit van Amsterdam georganiseerd voor een volle zaal. Rode draad: Veiligheid moet worden verankerd in omgevingsbeleid, en omgekeerd. De Wet veiligheidsregio's zegt immers dat je voorbereid moet zijn op een ramp of crisis, maar ook dat je die moet zien te voorkomen. Dat heeft vaak ruimtelijke consequenties. Vaak wordt de brandweer er pas aan het eind van het proces bijgehaald.

Ik werk eraan om fysieke veiligheid onderdeel te laten zijn van omgevingsbeleid. Bij de Zuidas hier in Amsterdam-Zuid is dat gelukt. Daar konden wij in een vroeg stadium meedraaien bij de planontwikkeling. In alle fasen van de gebiedsontwikkeling zijn de plannen langs de meetlat van een integraal veiligheidsplan gelegd. Alle veiligheidsaspecten, rond spoor, openbaarvervoerterminal, wegen, tunnels, water en leefomgeving, kwamen aan de orde. Naast bijvoorbeeld economische afwegingen, was veiligheid ook een afweging bij het bespreken van de ontwerpvarianten. Dat is een heel inspirerend proces, bovendien is er dan ruimte om goede oplossingen te bedenken.

Mijn zorg was dat het veiligheidsplan niet verplichtend is. Zoiets belandt vaak in een la. Door het onderdeel te laten zijn van wettelijke besluiten, zoals het tracébesluit en milieueffectrapportage, hebben wij voor elkaar gekregen dat dit veiligheidsplan een wettelijke status kreeg. Daarnaast is het in de bestuursovereenkomsten tussen Rijk, provincie, regio en Amsterdam vastgelegd. Dat staat dus nu als een huis. Met die bestuurlijke verankering moeten we ook gaan werken in de nieuwe omgevingsvisies, die het Rijk, provincies en gemeenten in de nieuwe Omgevingswet moeten gaan maken.

De brandweer moet veel meer investeren in het voorkomen van rampen en crises. Daarvoor moet je dus meepraten over het omgevingsbeleid. We werken nu bijvoorbeeld mee aan een pilot in Diemen. Daar hebben we alle gevaren en kwetsbare functies, geïnventariseerd en geven we onze eisen mee in de ontwerpfase. Ik merk gelukkig dat mensen wel open staan voor deze benadering. Het is een soort olievlekwerking.”

Peter Bals

Peter Bals kun je 'brandweerplanoloog' noemen, al moet hij zelf lachen om die benaming. Hij is de eerste en enige planoloog in dienst van de brandweer, bij Amsterdam-Amstelland. En hij heeft een missie: ruimtelijke ontwikkelingen en fysieke veiligheid bijeen te brengen. In een vroeg stadium én integraal.

A portrait of Aukje Hassoldt, a woman with short blonde hair and glasses, wearing a white shirt. The image is split vertically: the left side shows her in profile against a light grey background, and the right side shows her face against a solid blue background. Text is overlaid on the blue background.

**Hoofd Centrum Veiligheid bij het
Rijksinstituut voor
Volksgezondheid en Milieu
(RIVM)**

Aukje Hassoldt

“Mensen die begrijpen
waar het over gaat, doen
de goede dingen”

“Veiligheid hebben we in Nederland al heel behoorlijk op orde. Maar de vuurwerkramp in Enschede is nog maar zestien jaar geleden; dat is in de ruimtelijke ordening een termijn van niets. Het zijn typisch gebeurtenissen die niet vaak voorkomen maar die grote impact hebben. Aandacht blijft geboden. Het RIVM wil de veiligheid in ons land vergroten. Wij bestaan al meer dan honderd jaar en hadden, ongenueanceerd gezegd, nog wel eens de neiging vanachter ons bureau te adviseren op basis van alleen wetenschappelijk onderzoek. Maar wij leren nu meer en meer van ‘van buiten naar binnen’ te denken. Werken op basis van wetenschappelijke kennis doen we nog steeds, maar we kijken nu ook naar de politiek-bestuurlijke situatie en de verschillende belangen.

Het ‘schillenmodel’ in het omgevingsveiligheidsbeleid helpt om zichtbaar te maken welk gevaar een risicobron, zoals een chemische installatie, veroorzaakt bij een brand, explosie of een gifwolk. Vervolgens is er ruimte voor politiek-bestuurlijke afweging. Is het gevaar zo groot dat de maatschappij vraagt om het verplichten van extra bescherming? Er is dus zo meer ruimte voor maatwerk. Aandachtspunt vind ik dat we effecten en gevolgen op een zelfde manier bepalen en dat er geen willekeur in de basisinformatie komt. Daar kunnen wij overheden mee helpen: zorgen dat rekenmethoden op orde zijn en dat geselecteerde maatregelen goed onderbouwd kunnen worden. Daarna is het aan belanghebbenden om te kijken welke maatregelen je echt gaat nemen. Brandwerend glas of een greppel? Schuilruimtes of vluchtroutes?

Het schillenmodel is voor bestuurders, bedrijven en burgers beter te begrijpen dan de risicomethodiek die we nu hanteren. Dat is groot voordeel. Overheden, bedrijven en burgers weten beter waar ze aan toe zijn. Mensen die begrijpen waar het over gaat, kunnen de juiste vragen stellen en de goede dingen doen. Daardoor kun je ook meer aansturen op preventie en zelfredzaamheid.”

Aukje Hassoldt

Aukje Hassoldt is hoofd Centrum Veiligheid bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Dit kennisinstituut adviseert de overheid over gezondheid en leefomgeving en verbindt wetenschap, beleid en praktijk. Bij het Centrum Veiligheid werken honderd medewerkers aan de fysieke veiligheid in ons land. Zij richten zich op het voorkomen van ongelukken, rampen (*safety*) én aanslagen (*security*).

A portrait of Mary-Ann Schreurs, a woman with short brown hair, smiling and looking slightly to the right. She is wearing a dark blue sweater with white pearl-like buttons and a grey scarf. Her arms are crossed. The background is a blurred indoor setting with warm lights.

**Wethouder Innovatie en Design,
Duurzaamheid en Cultuur in
Eindhoven**

Mary-Ann Schreurs

“Met elkaar creëer je co-
creatief oplossingen”

“De Omgevingswet maakt het mogelijk het goede te doen vanuit de geest van de wet in plaats vanuit regelgeving. Je wilt dat het veilig is in een concrete situatie en op concrete plekken. Iedereen kijkt dan wat hij of zij vanuit zijn eigen mogelijkheden kan doen. Met elkaar creëer je co-creatief oplossingen. Dat is wat je met elkaar wilt. Je wilt niet dat er allerlei normen gehanteerd worden voor een imaginaire werkelijkheid. En ook wil je niet dat er een oplossing voor inspraak wordt voorgelegd die niet per se de beste is, maar die wel aan de regels voldoet.

Belangrijk is dat je het co-productief doet, samen met burgers, anders klopt het gewoon niet. Je kunt niet van burgers verwachten dat ze allerlei dingen doen door ze die op te leggen. Alleen zeggen tegen burgers: ‘Je moet zelf redzaam zijn’ is een vorm van onbehoorlijk over de schutting gooien. Het is ónze samenleving en met elkaar kijken we hoe wij vanuit verschillende posities kunnen bijdragen om die te laten functioneren. Jij bent zelf medebepaler hoe we het gaan doen. In het doen neem je ook zelf verantwoordelijkheid. Dit is in zekere zin de radicale democratie. De nieuwe Omgevingswet vind ik dan ook typisch een reflectie van waar deze tijd ook om vraagt.

Wij sorteren in onze stad ook al voor op de nieuwe Omgevingswet door in verschillende pilots al op de nieuwe manier te werken. Neem bijvoorbeeld het Eindhovens Kanaal, dat van onze stad naar Helmond loopt. Aan het kanaal ligt een oud bedrijventerrein. Zo’n kanaal geeft echter een geweldige beleving, die meerwaarde kan hebben voor de stad. Jaren geleden hebben we er dan ook veel geld in gepompt om het kanaal ecologisch te maken. We proberen nu functies te combineren door te stimuleren dat er in dat gebied meer functies komen, zoals wonen en werken. Je ziet dat buurgemeenten ook allerlei dingen langs het kanaal gaan ondernemen. We proberen nu vooral vanaf het begin met elkaar te kijken hoe je dingen kunt combineren. Zo worden dingen mogelijk die anders niet mogelijk waren geweest. En daar word je heel erg vrolijk van.”

Mary-Ann Schreurs

Mary-Ann Schreurs, vanaf 2014 wethouder Innovatie en Design, Duurzaamheid en Cultuur in Eindhoven, vindt de modernisering van het omgevingsbeleid en de nieuwe Omgevingswet “helemaal geweldig.”

A portrait of an elderly man with white hair and glasses, wearing a blue and red plaid shirt. The image is split: the left side shows a profile view of his head and shoulder, while the right side is a frontal view of his face, which is overlaid with a semi-transparent blue filter. The text is positioned on the right side, over the blue filter.

**Betrokkene project
Zelfredzaamheid en
Spoorveiligheid van de
gemeente Borne en
veiligheidsregio Twente**

Gerrit Maas

“Dwars op de wind
vluchten”

“Dagelijks komen er hier wel zo’n twintig treinen langs met toxische of brandbare stoffen; van Duitsland naar de havens van Rotterdam en Amsterdam of omgekeerd. In vijf bijeenkomsten met brandweer, politie, spoor mensen, veiligheidsregio en EHBO werd onder leiding van de burgemeester besproken wat er zou kunnen gebeuren en hoe je daar dan het beste op kunt reageren. De ene ramp is de andere niet en een ontplofing is anders dan een gaswolk. De eerste minuten na een ramp zijn er nog geen hulpverleners ter plaatse. Wat moet je dan als bewoner zelf doen, of laten? Moet je de ramen dichtdoen of juist open? Snel handelen kan van levensbelang zijn. Wij werden uitgenodigd mee te denken en doen en kregen adviezen wat te doen bij een eventuele ramp. Bij de laatste bijeenkomst hebben we een geoefend met een gesimuleerde ramp.

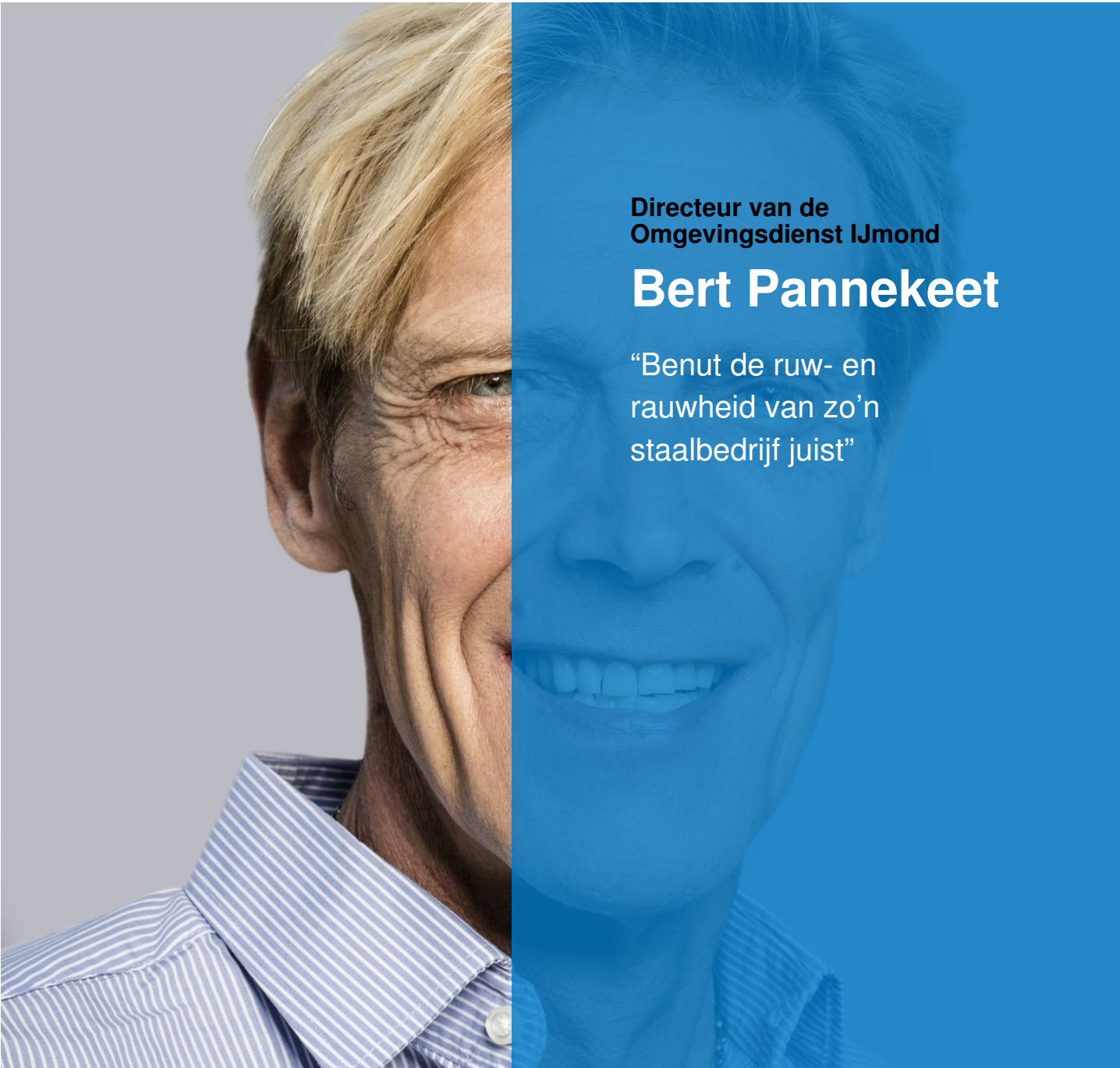
Ik wist al het een en ander van gevaarlijke stoffen af en dat er altijd kans is op een incident, want ik heb veertig jaar gewerkt bij twee machinefabrieken van Stork. Maar de meeste bewoners die meededen hadden geen idee en kregen bij die bijeenkomsten pas besef voor wat er zou kunnen gebeuren bij een ramp. Er werd ingegaan op welke rampen zich zouden kunnen voor doen en wat je dan zelf kunt doen. Het beste is natuurlijk: wegwezen! Het is dus goed om te weten hoe je bijvoorbeeld bij een gifwolk moet vluchten: dwars op de wind. Maar ja, hier vlak tegenover het station wonen veel ouderen die slecht ter been zijn. Als daar een grote ramp gebeurt, heb je eigenlijk geen kans. Wat je dan moet doen? Tja, ... verhuizen, maar dat is een grote stap voor veel mensen en de meesten blijven er nuchter onder.

Een van de ideeën die is uitgewerkt door de gemeente is een meterkastkaart met belangrijke adviezen voor bij een ramp. Maar hebben we gesproken over de melding. Hoe kom je erachter dat er iets gebeurd is en hoe kun je het beste waarschuwen? Een app is ook als waarschuwingsmiddel geopperd, maar daar bereik je weinig ouderen mee. Die luisteren weer vaker naar de radio. Wat bij mij vooral is blijven hangen van de bijeenkomsten is hoe goed de gemeente die georganiseerd heeft. Ik beveel het andere gemeentes die te maken hebben met vervoer van gevaarlijke stoffen – ook over de weg –, ook aan om zulke bijeenkomsten te organiseren. Het kost misschien wat moeite, maar zo ben je als omwonende in ieder geval op de hoogte van de mogelijkheden die je hebt, mocht een ramp zich voordoen.”

Gerrit Maas

Gerrit Maas woont zo’n 50 á 60 meter van het spoor in Borne. Hij heeft meegedaan aan het project Zelfredzaamheid en Spoorveiligheid van de gemeente Borne en veiligheidsregio Twente, waarbij omwonenden voorlichting kregen en deel namen aan een oefening. Gerrit Maas vond het “een geweldige ervaring”.

A portrait of Bert Pannekeet, an older man with short, light-colored hair, wearing a blue and white striped shirt. The image is split vertically: the left side shows his face and shirt against a light grey background, while the right side is a solid blue overlay containing text.

Directeur van de
Omgevingsdienst IJmond

Bert Pannekeet

“Benut de ruw- en
rauwheid van zo’n
staalbedrijf juist”

“Naast die uitvoerende taken van wetgeving doen wij veel beleidsvoorbereiding voor gemeenten, van duurzame ontwikkeling en energiebesparing tot omgevingsveiligheid. Hier in de IJmond zijn nogal wat bedrijven gevestigd die werken met gevaarlijke stoffen of de opslag ervan. Wij zorgen dat de vergunning altijd adequaat is, want normen, technieken en inzichten veranderen voortdurend. Als er bij dit soort bedrijven een incident plaatsvindt, zou dat grote gevolgen hebben. Dus bezoeken wij deze bedrijven meermalen per jaar om te controleren of de vergunning up to date is. Ook gaan we de dialoog aan hoe ze de veiligheid hebben georganiseerd, binnenshuis, maar ook naar de omgeving toe. Er ligt hier ook – midden in een natuurgebied- een bunker van het Filmmuseum waar oude, zeer ontvlambare nitraatfilms worden bewaard. Een unieke situatie die nergens anders voorkomt, daar moet je dus met elkaar een norm en vergunning zien te maken.

Naast de opslag houdt ook het vervoer van gevaarlijke stoffen ons behoorlijk bezig, want daar rijden of varen we hier in deze omgeving wat mee af. Tankwagens mogen bijvoorbeeld niet in de Velsertunnel, die moeten dan met een pont het Noordzeekanaal over steken. Wij kijken of dat niet anders en beter kan.

Zeker hier in het IJmondgebied liggen industrie met gevaarlijke stoffen en woningen dicht bij elkaar. Dat wringt natuurlijk. We werken met veiligheidscirkels om de bedrijven heen, waarbinnen wij zeggen: daar moet je geen grote groepen mensen laten wonen of werken. Want als er een grote calamiteit zou plaatsvinden, dan zijn de gevolgen groot. Dat knelt natuurlijk soms met de plannen van een gemeente die in een gebied wil ontwikkelen. ‘Nee’ zeggen is niet altijd het gewenste antwoord. Wij geven de grenzen van de wetgeving aan en denken mee hoe het wel kan. Maar het blijft altijd een bestuurlijke afweging of iets wel of niet aanvaardbaar is.

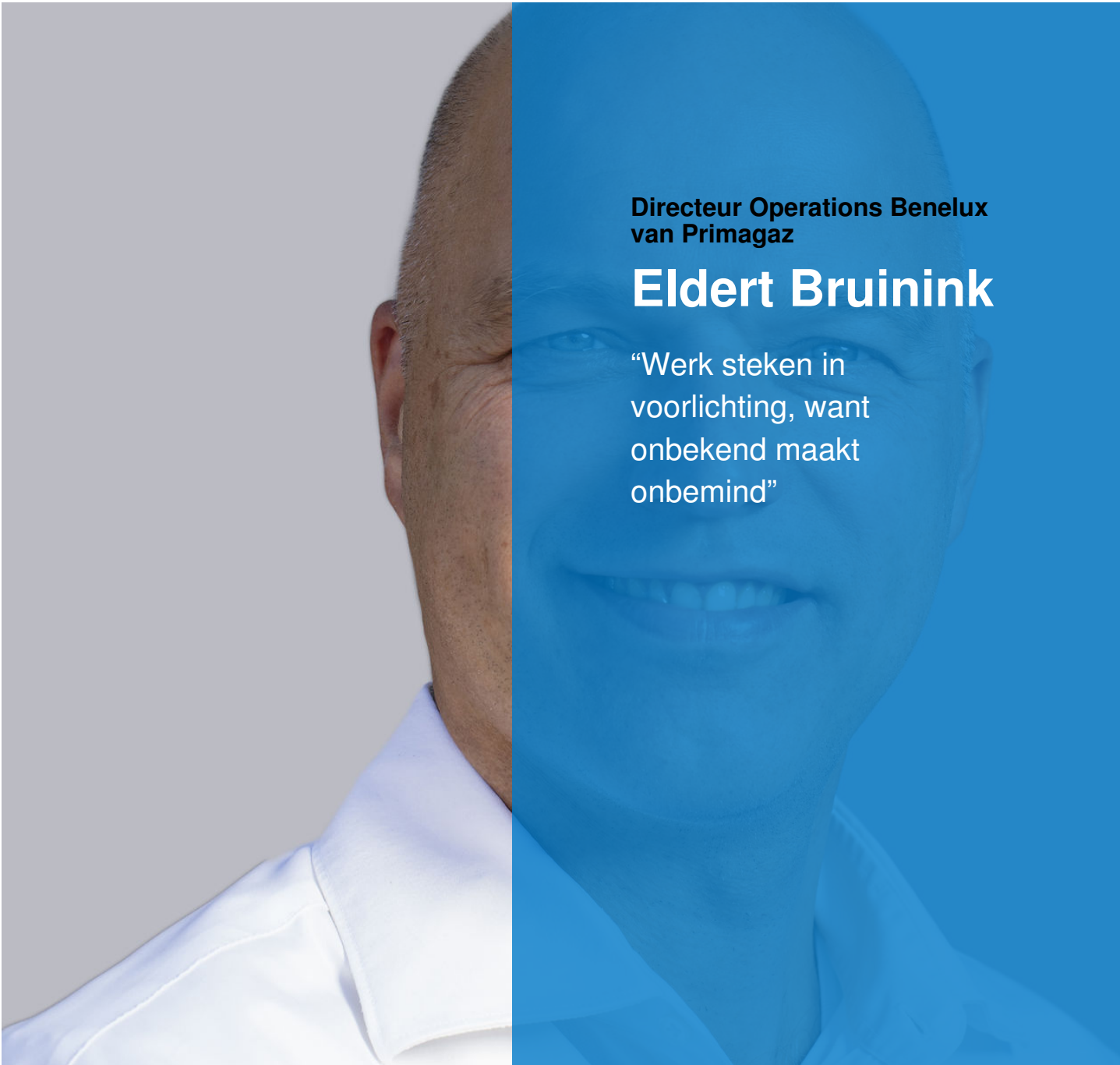
Ik mocht laatst op een summerschool over omgevingsveiligheid als een van de juryleden de voorstellen van studenten beoordelen. Zij keken naar het gebied rond Wijk aan Zee, een dorp dat ingeklemd zit tussen de zee en het staalbedrijf Tata Steel. Dat is historisch zo gegroeid; als je het opnieuw zou kunnen plannen zou je het zo nooit doen natuurlijk. Meestal focussen we dan op die spanning, maar de studenten keken er met een frisse blik naar: zo’n staalbedrijf is ruw en rauw, benut dat juist in de recreatieve functies. Dat gebeurt daar al: er is daar een stoere, hippe strandtent, waar je met karretjes kunt surfen.”

Bert Pannekeet

Bert Pannekeet is directeur van de Omgevingsdienst IJmond, die achttien gemeenten 'bedient' bij het verlenen van vergunningen aan bedrijven, en toeziet op de naleving. Een groot staalbedrijf naast een dorp, dat kan behoorlijk wringen. Maar het biedt ook kansen.

A portrait of Eldert Bruinink, a middle-aged man with short grey hair, smiling. The image is split vertically: the left side shows his face and white shirt against a light grey background, while the right side is a solid blue overlay containing text.

**Directeur Operations Benelux
van Primagaz**

Eldert Bruinink

“Werk steken in
voorlichting, want
onbekend maakt
onbemind”

“Naast de verschillende periodieke inspecties door de overheid hebben we ook contact met de gemeente Zutphen over de toekomst van het bedrijventerrein. De gemeente wil dit bedrijventerrein verder ontwikkelen, maar een BRZO (Besluit risico zware ongevallen)-bedrijf als dat van ons maakt dat wat complexer. De banden met de gemeente zijn altijd goed geweest. Door in gesprek te zijn zijn we bij de ontwikkeling betrokken en kunnen we meedenken. Op die manier heb je wat meer beheer over je eigen belang.

We hebben recent ook meegewerkt aan een pilot om een rampenbestrijdingsplan op een andere manier vorm te geven. Niet door plannen vol te schrijven, maar door samen (met bijvoorbeeld gemeente, politie, brandweer en geneeskundige hulpverlening) concrete producten te maken, zoals kaarten, ontruimingsplaatsen en door in detail aan te geven wat te doen als er iets mis zou gaan. Onderdeel van dit proces was ook dat wij ons als bedrijf gepresenteerd hebben op een informatieavond van het projectbureau en de ondernemingsvereniging. Wie zijn wij en wat zijn onze risico's? Maar ook: wat kunnen bewoners zelf doen bij een ramp? Voorlichting vinden wij belangrijk. Daar steken we echt werk in, want onbekend maakt onbemind. Als we vertellen wat we doen en hoe we aan veiligheid werken, kan dat een geruststelling zijn. Dit kost ons best veel energie, maar ik vind het belangrijk om te doen. En dan is het fijn te horen dat de burgemeester van Zutphen ons als goed voorbeeld noemt.

Ik kom veel in België. Daar halen de overheden Nederland vaak aan als voorbeeld hoe het zou moeten, maar of wij het beter doen, weet ik niet. In België is het ook complexer, denk aan de diverse lagen en gewesten, Vlaanderen en Wallonië, Brussel; alles vaak nog met eigen regels. In Nederland hebben we een paar grote rampen gehad, zoals de vuurwerkcramp in Enschede, wat hier zeker ook voor een stroomversnelling heeft gezorgd om regelgeving en veiligheid tot een hoger niveau te tillen en daar nadrukkelijk samen aan te werken. Wij hebben het werken aan veiligheid daarmee anders georganiseerd. Wij zijn veel meer één land, met één taal en binnenkort ook één Omgevingswet.”

Eldert Bruinink

Eldert Bruinink is directeur Operations Benelux van Primagaz, leverancier van propaangas. Het bedrijf heeft verschillende locaties in Nederland en België. Primagaz in Zutphen staat op bedrijventerrein De Mars, dat herontwikkeld wordt door de gemeente. Met drie 200.000 liter opslagtanks en duizenden losse flessen is het de grootste opslagplaats van het bedrijf in Nederland.